

Hver borgar?

Skattar á Íslandi

Ásdís Kristjánsdóttir, forstöðumaður efnahagssviðs SA

Skattadagurinn 14. janúar 2016

Hver borgar?

1. Breytingar frá árinu 2008: Leiðin að hallalausum rekstri
2. Hvað einkennir gott skattkerfi
3. Bætum skattkerfið: Þrjár tillögur til umbóta

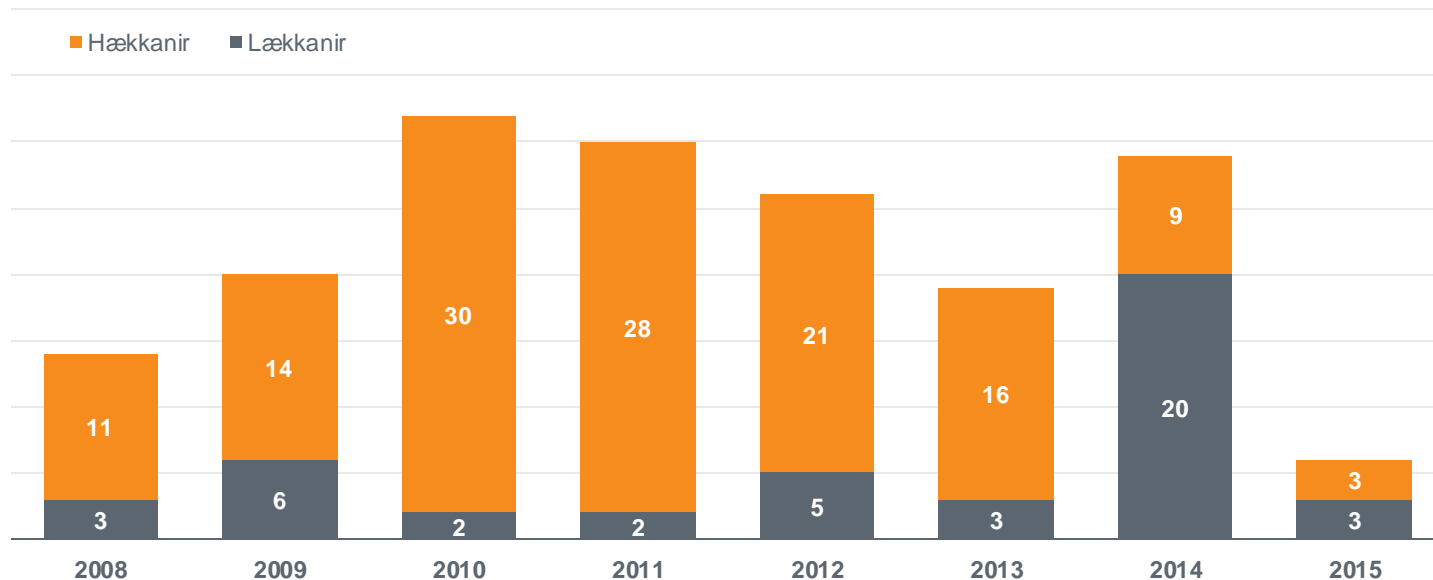
Hver borgar?

1. Breytingar frá árinu 2008: Leiðin að hallalausum rekstri
2. Hvað einkennir gott skattkerfi
3. Bætum skattkerfið: Þrjár tillögur til umbóta

Talsverðar breytingar hafa átt sér stað á skattkerfinu síðustu ár

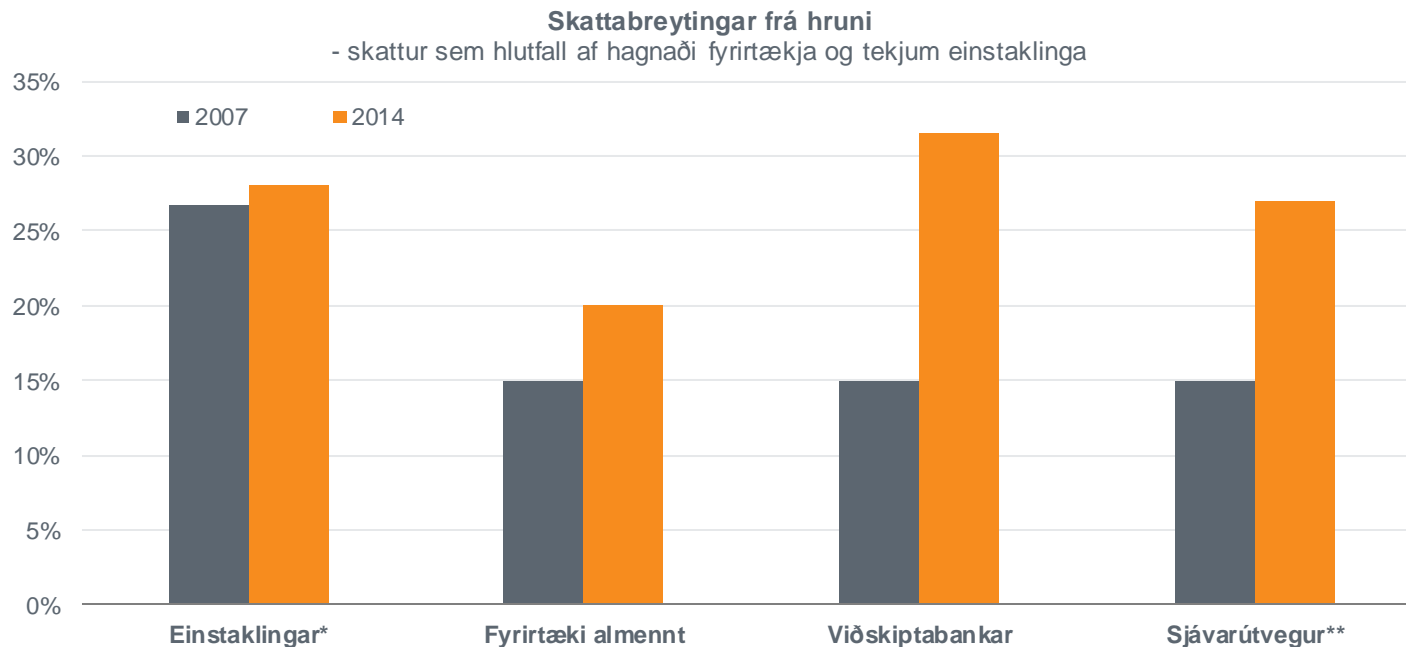
Frá árinu 2008 hafa verið gerðar 176 breytingar á skattkerfinu, að meðaltali 22 skattkerfisbreytingar á ári. Meginþorri breytinganna hafa verið skattahækkanir eða 132 á meðan 44 skattalækkanir hafa átt sér stað frá árinu 2008, flestar á árinu 2014.

Skattkerfisbreytingar frá árinu 2008
- fjöldi breytinga

Skattar hafa hækkað, en mismikið

Skattar bæði fyrirtækja og einstaklinga eru hærri nú en fyrir hrun. Skattbyrðinni er þó misskipt milli atvinnugreina og greiða fjármála- og sjávarútvegsfyrirtæki hlutfallslega meiri skatt en aðrar atvinnugreinar. Þó færa megi rök fyrir því að bankar greiði með einhverjum hætti fyrir ríkisábyrgð innlána og sjávarútvegur fyrir aðgengi að sameiginlegri auðlind þá þarf að gæta jafnræðis og sanngirni milli aðila og atvinnugreina.

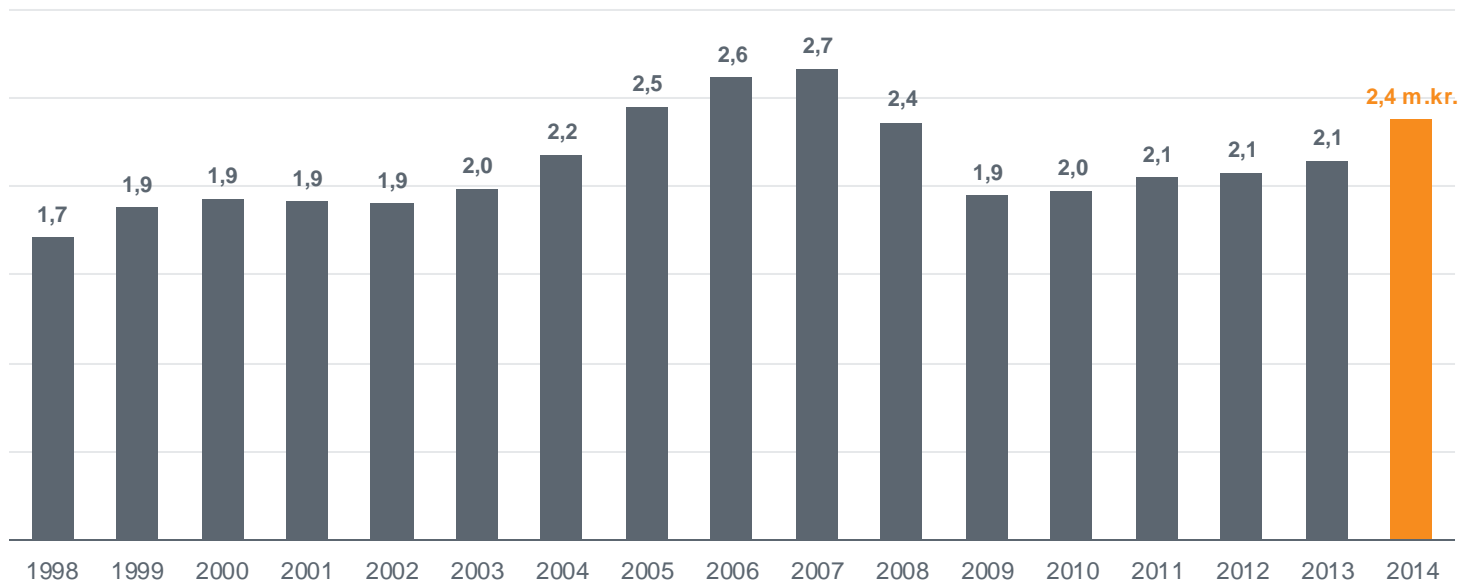

*M.v. meðaltekjur; ** Árið 2013

Skatttekjur nálgast það sem mest var fyrir hrun

Eðli máls samkvæmt aukast skatttekjur á góðæristímum en skreppa saman við samdrátt. Skatttekjur á hvern Íslending hafa hækkað töluvert undanfarin ár. Mikill hagvöxtur á síðasta ári gefur tilefni til að ætla að skatttekjur nálgist nýjar hæðir.

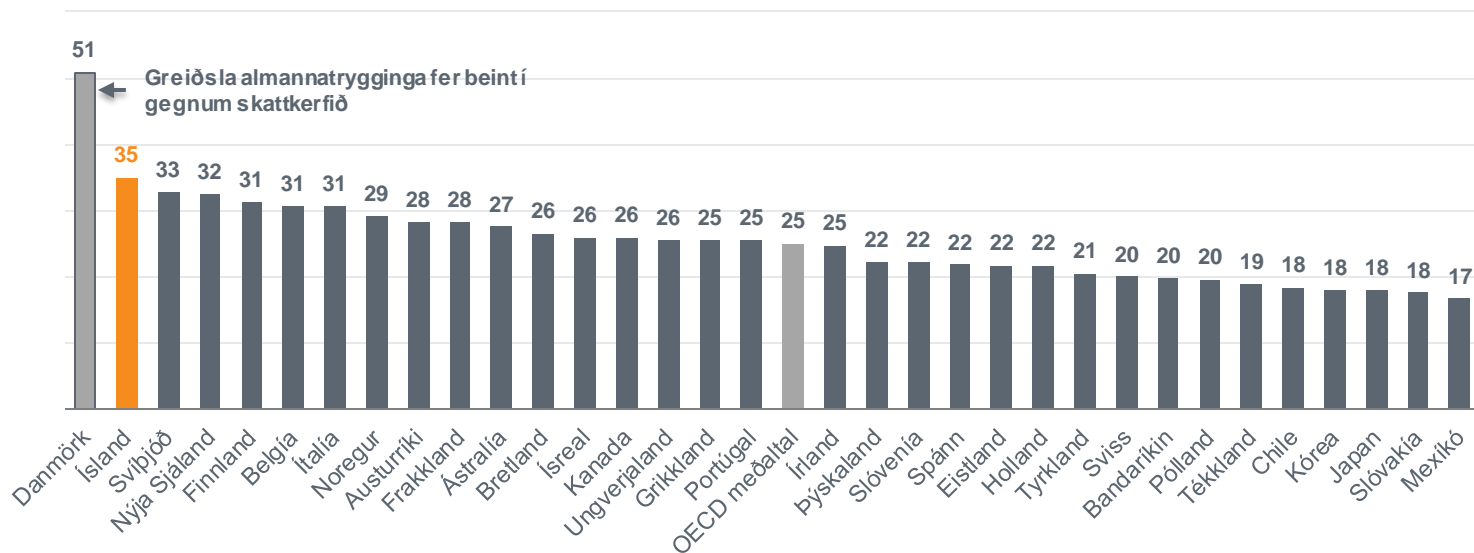
Skatttekjur hins opinbera á mann (m.kr.)
- á föstu verðlagi ársins 2014

Skattar hér eru hærra hlutfall landsframleiðslu en hjá flestum öðrum þjóðum...

Ólíkt Íslandi þar sem lífeyrir byggir á sjóðssöfnun þá er gegnumstreymiskerfi í flestum öðrum ríkjum. Þar eru lífeyrisgreiðslur fjármagnaðar með skattfé á hverjum tíma og greiddar út af hinu opinbera. Til að tryggja sanngjarnan samanburð milli landa þarf því að leiðrétta fyrir greiðslu tryggingagjalda. Eins og sést á neðangreindri mynd eru skatttekjur hins opinbera hvergi hærra hlutfall landsframleiðslu en á Íslandi að Danmörku undanskilinni.

Heildarskatttekjur hins opinbera árið 2014, leiðrétt fyrir greiðslum almannatrygginga¹
- hlutfall af landsframleiðslu

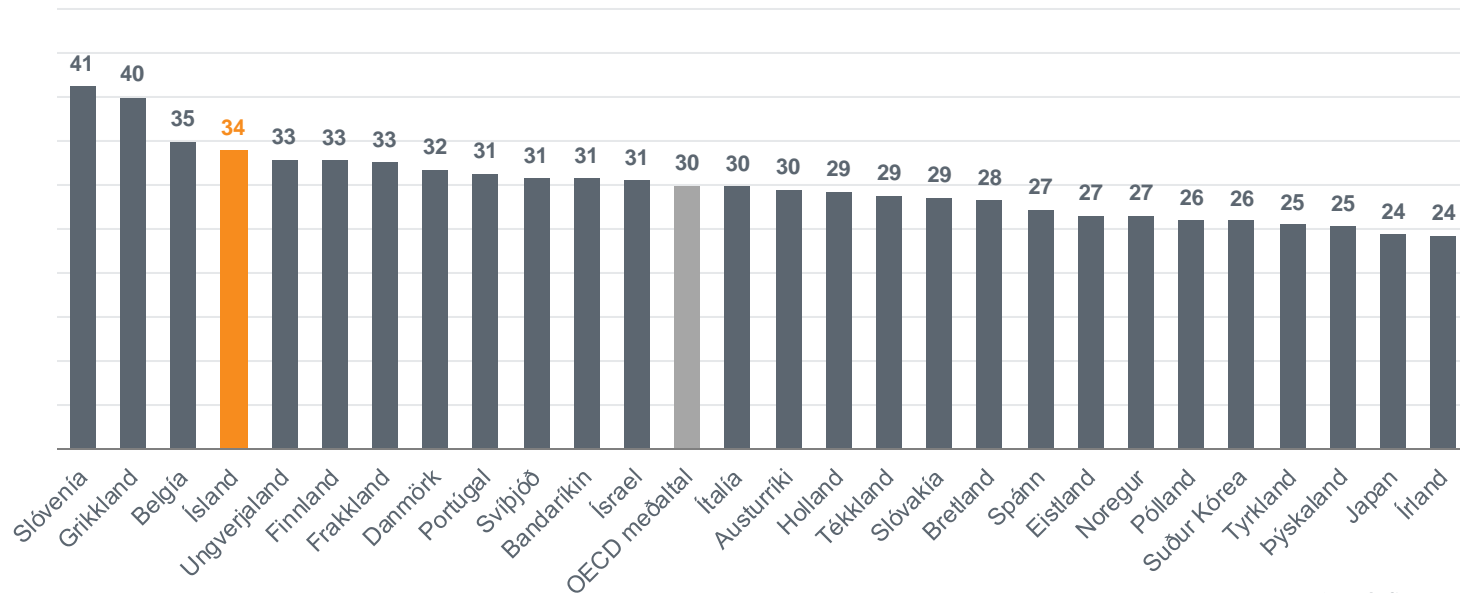

¹Ástralía, Holland, Pólland, Japan og Mexíkó tölur fyrir árið 2013

...enda eru útgjöld hins opinbera nánast hvergi meiri en á Íslandi

Ástæða þess að miklum tekjum hins opinbera fylgir ekki mikill afgangur af rekstri er að, líkt og með tekjurnar, þá eru útgjöld hins opinbera nánast hvergi meiri en á Íslandi. Takmarkað svigrúm myndast til þess að draga úr skattheimtu nema dregið sé saman á útgjaldahliðinni að sama skapi. Að öðrum kosti er verið að festa skattahækkanirnar í sessi og umfang hins opinbera helst áfram mikið í sögulegum og alþjóðlegum samanburði.

Útgjöld hins opinbera árið 2014 leiðrétt fyrir almannatryggingum¹
- hlutfall af landsframleiðslu

¹Tyrkland tölur fyrir árið 2013

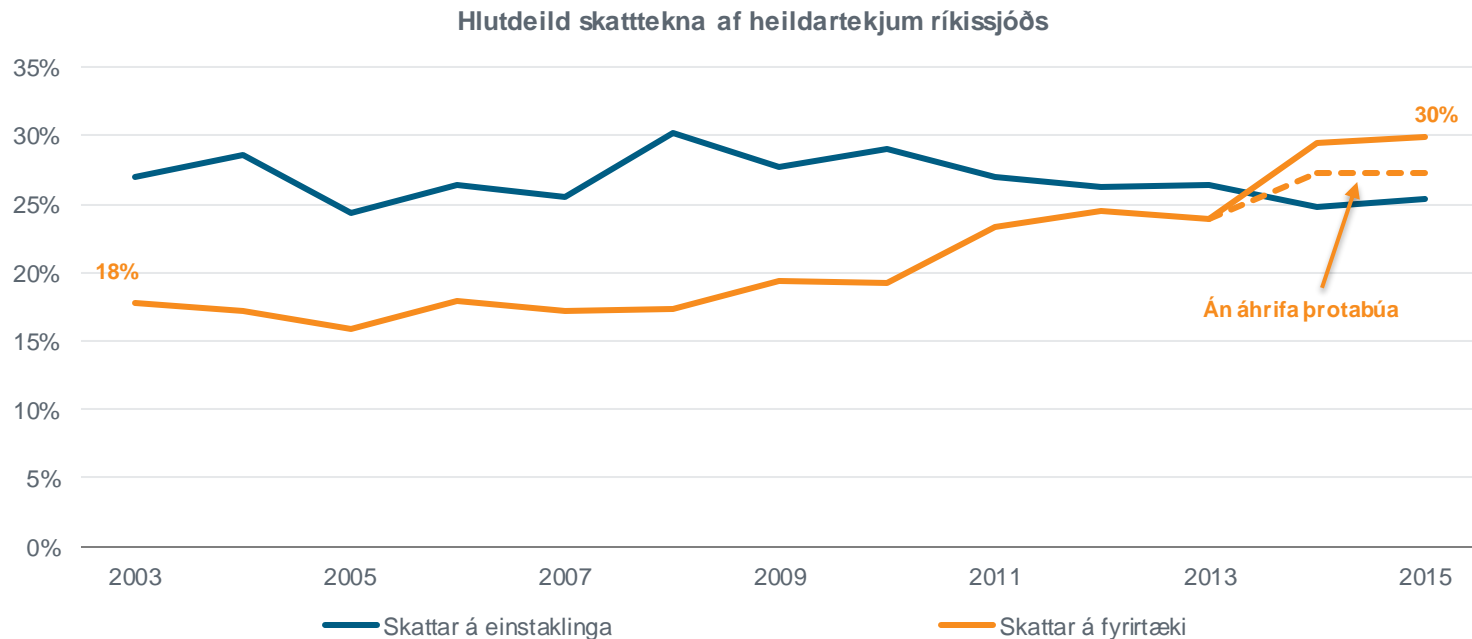
Er verið að festa skattahækkunar síðustu ára í sessi?

Skattahækkarnir vörðuðu leiðina að hallalausum rekstri.

Nú er svo komið að auknum tekjum hefur verið ráðstafað í aukin útgjöld.

Fyrirtækin standa í auknum mæli undir útgjöldum ríkisins

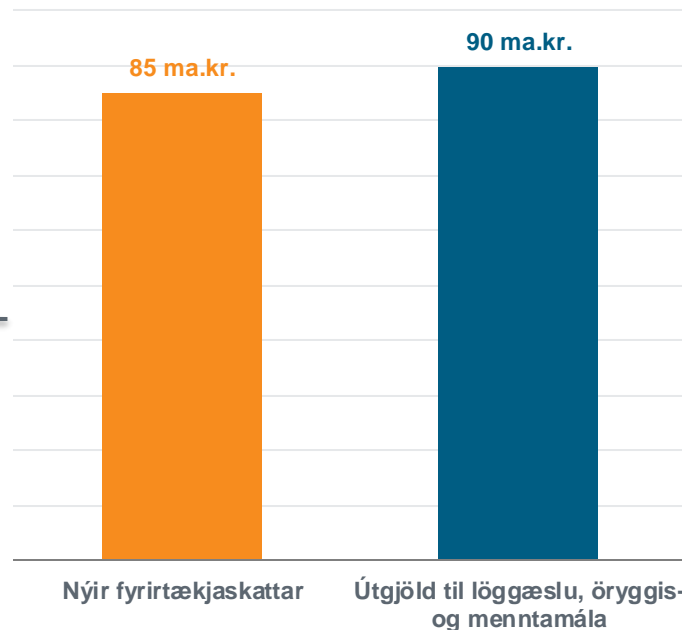
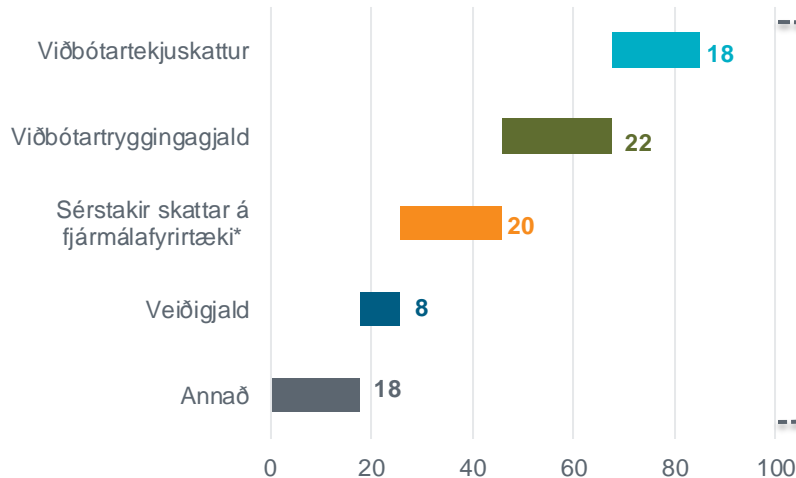
Hluttur fyrirtækja af heildarskatttekjum ríkisins hefur vaxið hratt síðustu árin. Nú þegar ríkisútgjöld eru farin að vaxa á ný má segja að fyrirtækin beri útgjaldaauka ríkisins og aukin umsvif við hærri skattþrosentur geri ríkinu nú kleift að stækka umfram það sem áður þekktist .

Árlegur tekjuauki vegna nýrra skatta á fyrirtæki nemur 85 ma.kr.

Væri sama skattprósentan lögð á fyrirtæki í dag og árið 2008 væri skattbyrði þeirra 85 mö.kr. lægri. Er það svipuð fjárhæð og varið er til löggæslu- og menntamála. Tekjuaukanum hefur að öllu leyti verið ráðstafað í aukin útgjöld.

Árlegur tekjuauki nýrra fyrirtækjaskatta
- ma.kr., m.v. fjárlagafrumvarp 2016

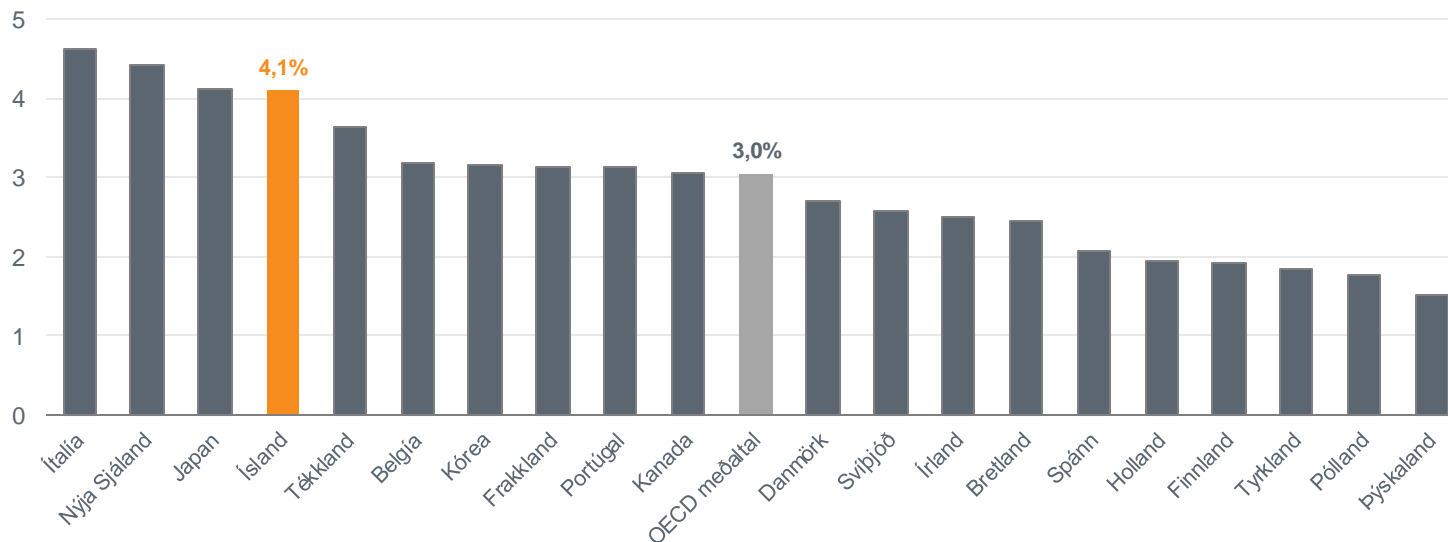
* Án áhrifa protabúa

Skattur á fyrirtæki nánast hvergi hærri en á Íslandi

Skattar á fyrirtæki að frádregnu tryggingagjaldi eru nánast hvergi hærri en á Íslandi. Meðaltal OECD ríkja liggur í kringum 3% af landsframleiðslu en á Íslandi greiða fyrirtæki ríflega 4% af landsframleiðslu til ríkisins í formi skatta .

Fyrirtækjaskattar án áhrifa þrotabúa og leiðrétt fyrir tryggingagjaldi¹

- sem hlutfall af landsframleiðslu, m.v. árið 2014

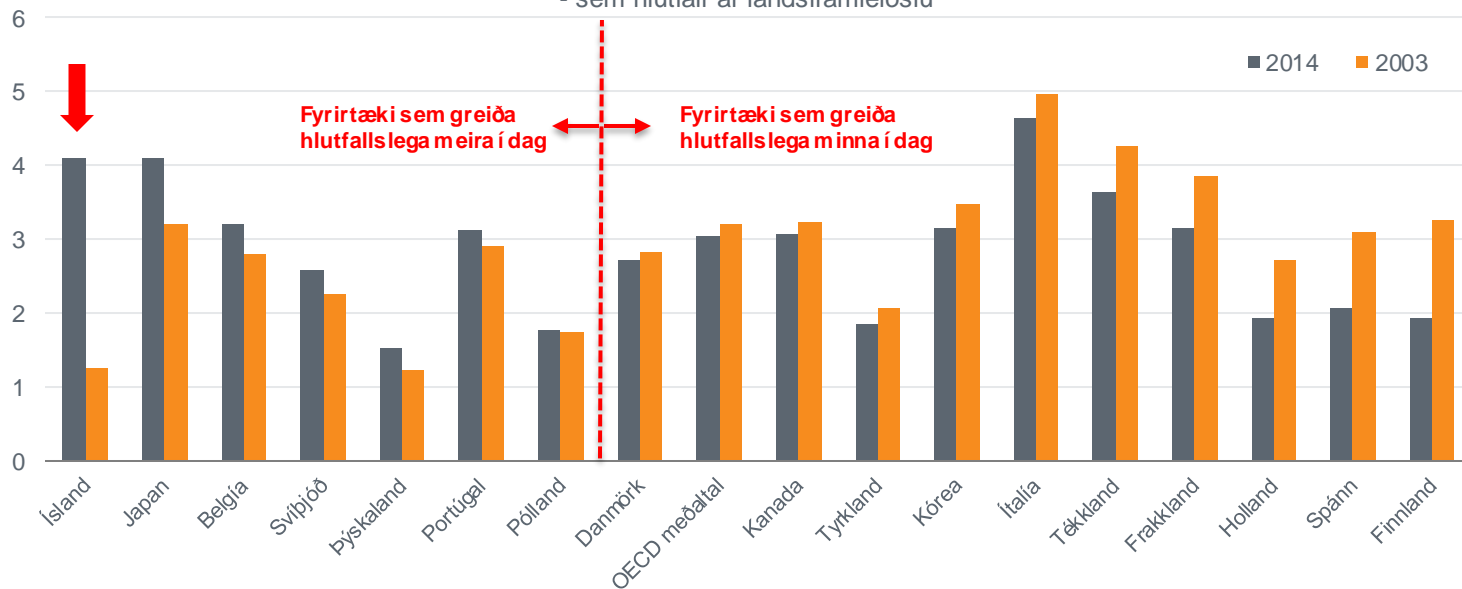

¹Pólland og Holland m.v. 2013 tölur, fyrir Ísland er t.t.t. fjárfýsluskatts

Aðlögunin eftir 2008: Breytingin einna mest á Íslandi

Íslendingar hafa ekki alltaf verið methafar í skattlagningu á fyrirtæki en frá árinu 2003 fram til ársins 2014 höfðu skattar sem eingöngu leggjast á fyrirtæki þrefaldast í hlutfalli við landsframleiðslu. Þessi stefna var mörkuð á Íslandi á sama tíma og margar þjóðir lögðu aukna áherslu á að bæta samkeppnisumhverfi fyrirtækja og leituðust fremur við að lækka skatta en að hækka þá.

2003 og 2014: Skattar á fyrirtæki leiðrétt fyrir tryggingagjaldi og þrotabúum
- sem hlutfall af landsframleiðslu

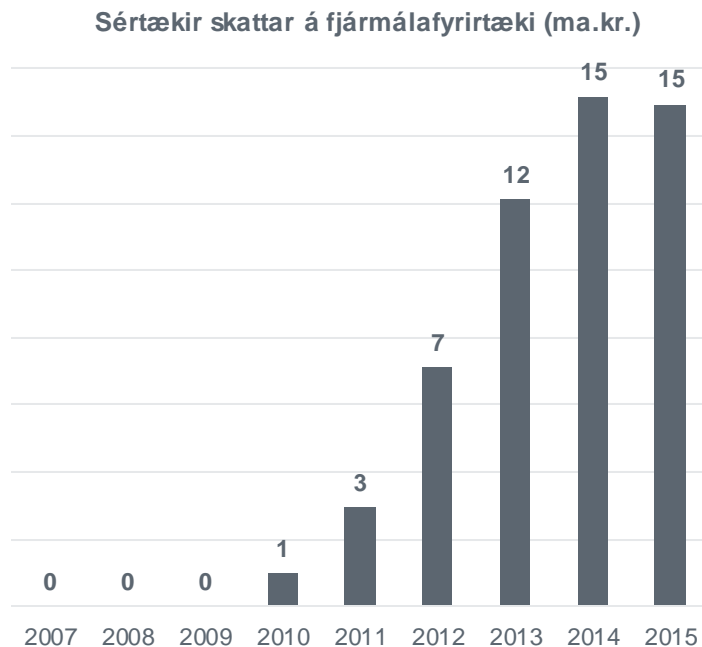
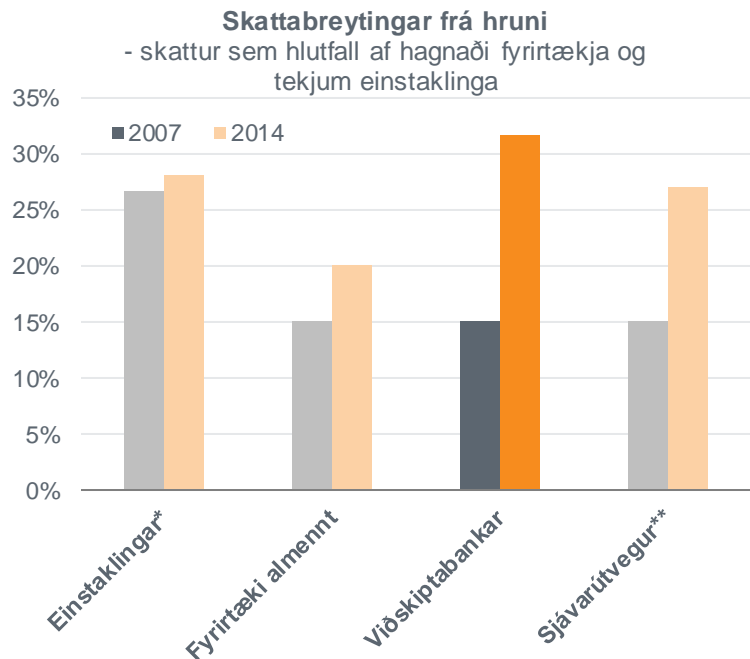

¹Pólland og Holland m.v. 2013 tölur, fyrir Ísland er t.t.t. fjárfélagsskatts

Hver borgar?

Borga einstaklingar minna ef fyrirtækin borga meira?

Dæmi: Hver eru áhrif aukinnar skattheimtu á fjármálafyrirtæki?

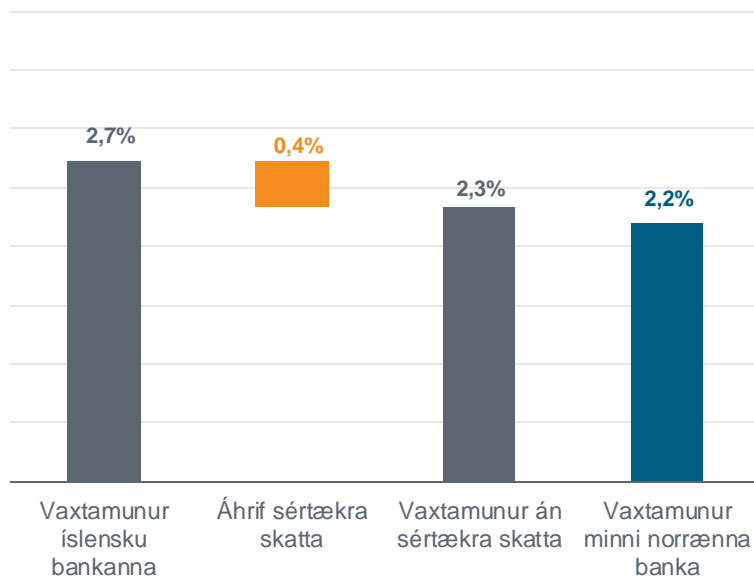

*M.v. meðaltekjur; ** Árið 2013

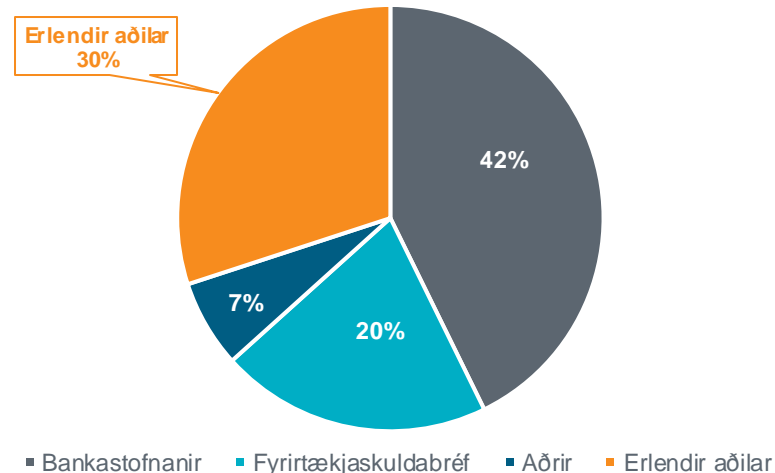
Dæmi: Sértækir skattar auka vaxtamun og draga úr samkeppnishæfni

Til lengri tíma munu auknar álögur koma fram í hærri vaxtamun og þjónustugjöldum sem viðskiptavinir bera. Sértækir skattar eru t.a.m. ígildi um fimmtings af vaxtamuni bankanna í dag. Aukinheldur draga álögurnar úr samkeppnishæfni innlendra fjármálafyrirtækja og veikja þau í samkeppni við erlenda aðila sem í flestum tilvikum búa við starfsskilyrði hagfelldari en hjá íslenskum fjármálastofnunum.

Áhrif sértækra skatta á vaxtamun 2014

Hlutfallsleg skipting heildarlánveitinga til fyrirtækja í árslok 2014¹

¹ Án eignarhaldsfélaga, verðbréfa- og fjárfestingasjóða, hins opinbera og útlána til álfyrirtækja og Actavis

Óháð atvinnugreinum þá enda einstaklingar á því að borga

Auðlindageirinn

Alþjóðageirinn

Innlendur þjónustugeiri

Skattar á fyrirtæki hafa hækkað og eru neikvæðu áhrifin margþætt,

- ✓ **Neytandinn** greiðir hærra verð
- ✓ Dregur úr arðsemi **fjárfesta** og þ.a.l. fjárfestingum
- ✓ Svigrúm til launahækkana **starfsfólks** minnkar og dregur úr nýráðningum
- ✓ Samkeppnishæfni og framleiðni **þjóðarbúsins** versnar

Kostnaðurinn við skattheimtu er alltaf borinn af einstaklingum, þ.e. eigendum, launþegum eða viðskiptavinum og er spurningin einungis hvernig kostnaðurinn dreifist.

Hver borgar?

1. Leiðin að hallalausum rekstri
2. Hvað einkennir gott skattkerfi
3. Bætum skattkerfið: Þrjár tillögur til umbóta

Einfalt

- Einfalt skattkerfi **lágmarkar kostnað** vegna skattheimtu fyrir bæði yfirvöld og skattborgara

Gagnsætt

- Gagnsætt skattkerfi stuðlar að **betri skilningi** skattborgara og **lækkar kostnað**.
- Stuðlar það jafnframt að **aukinni eftirfylgni** og **dregur úr undanskotum**.

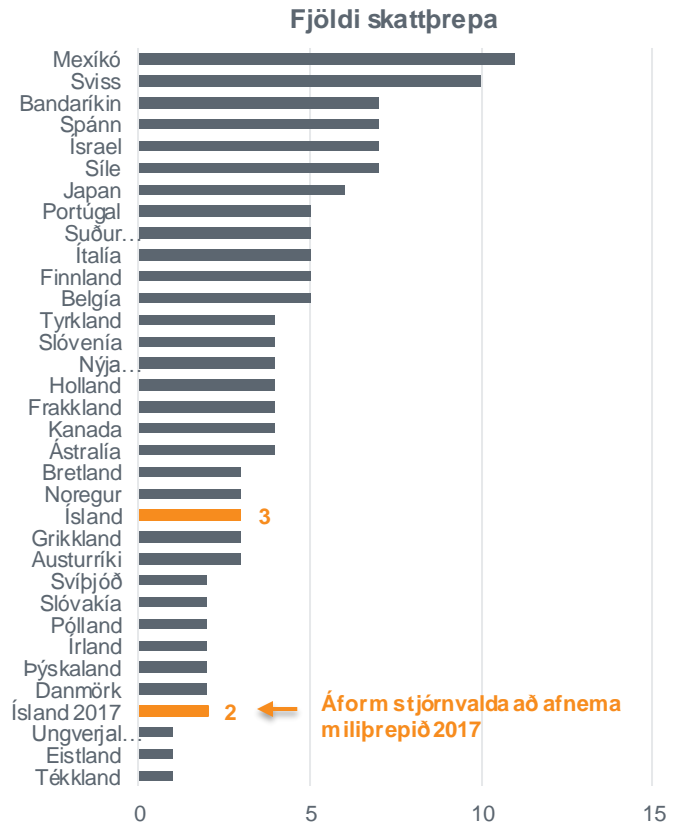
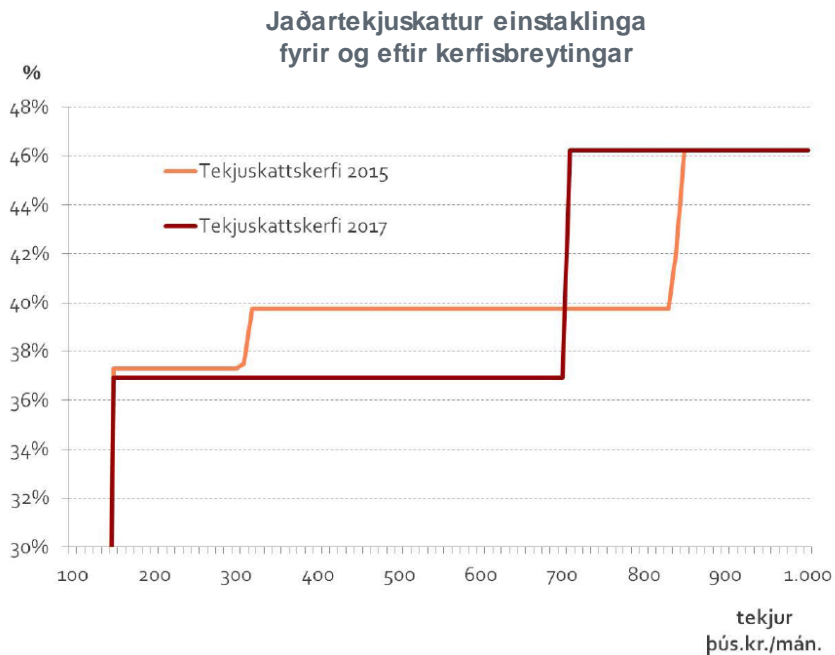
Skilvirkt

- Skilvirkt skattkerfi **lágmarkar neikvæð áhrif skatta** á ákvarðanir um sparnað, fjárfestingu, neyslu og vinnuframlag.

Fyrirsjáanlegt

- Fyrirsjáanlegt skattkerfi **dregur úr óvissu og auðveldar áætlanagerð** bæði fyrirtækja og einstaklinga.

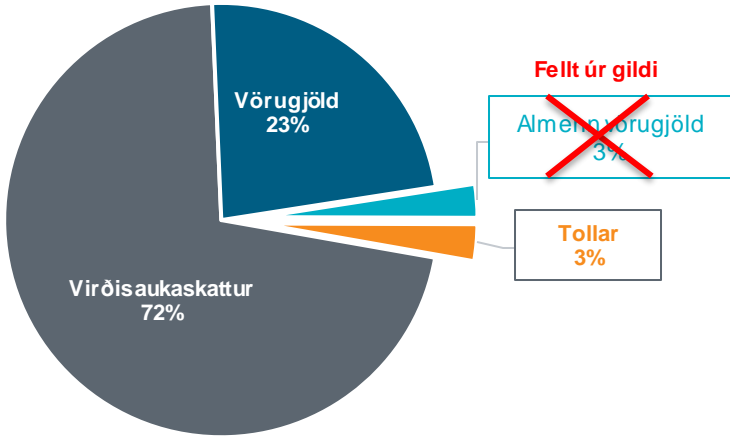
Einfalt tekjuskattskerfi: Færri skattþrep en víða annars staðar

Tollkerfið bæði flókið og ógagnsætt: Hátt flækjustig en takmarkaðar tekjur

Heildartekjur af tollum eru einungis 4% af heildartekjum neysluskatta. Tollum fylgir hins vegar hátt flækjustig og kostnaðarsamt utanumhald.

Skipting tekna af neyslusköttum

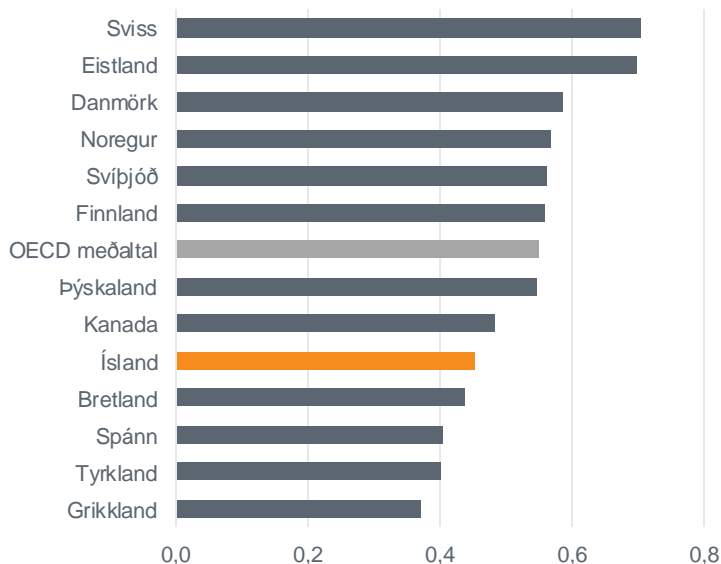
Tollskráin er með 97 kafla og um 8.600 tollnúmer...
...þar af voru um 6.000 tollnúmer með engan toll en...
...frá janúar 2016 eru þau um 6.350 talsins
Eftir 2017 verða u.þ.b. 7.700 tollnúmer með engan toll.

Múlnúmer: 104698; 104699; 104700; 104701; 104702; 104703; 104704; 104705; 104706; 104707; 104708; 104709; 104710; 104711; 104712; 104713; 104714; 104715; 104716; 104717; 104718; 104719; 104720; 104721; 104722; 104723; 104724; 104725; 104726; 104727; 104728; 104729; 104730; 104731; 104732; 104733; 104734; 104735; 104736; 104737; 104738; 104739; 104740; 104741; 104742; 104743; 104744; 104745; 104746; 104747; 104748; 104749; 104750; 104751; 104752; 104753; 104754; 104755; 104756; 104757; 104758; 104759; 104760; 104761; 104762; 104763; 104764; 104765; 104766; 104767; 104768; 104769; 104770; 104771; 104772; 104773; 104774; 104775; 104776; 104777; 104778; 104779; 104780; 104781; 104782; 104783; 104784; 104785; 104786; 104787; 104788; 104789; 104790; 104791; 104792; 104793; 104794; 104795; 104796; 104797; 104798; 104799; 104800; 104801; 104802; 104803; 104804; 104805; 104806; 104807; 104808; 104809; 104810; 104811; 104812; 104813; 104814; 104815; 104816; 104817; 104818; 104819; 104820; 104821; 104822; 104823; 104824; 104825; 104826; 104827; 104828; 104829; 104830; 104831; 104832; 104833; 104834; 104835; 104836; 104837; 104838; 104839; 104840; 104841; 104842; 104843; 104844; 104845; 104846; 104847; 104848; 104849; 104850; 104851; 104852; 104853; 104854; 104855; 104856; 104857; 104858; 104859; 104860; 104861; 104862; 104863; 104864; 104865; 104866; 104867; 104868; 104869; 104870; 104871; 104872; 104873; 104874; 104875; 104876; 104877; 104878; 104879; 104880; 104881; 104882; 104883; 104884; 104885; 104886; 104887; 104888; 104889; 104890; 104891; 104892; 104893; 104894; 104895; 104896; 104897; 104898; 104899; 104900; 104901; 104902; 104903; 104904; 104905; 104906; 104907; 104908; 104909; 104910; 104911; 104912; 104913; 104914; 104915; 104916; 104917; 104918; 104919; 104920; 104921; 104922; 104923; 104924; 104925; 104926; 104927; 104928; 104929; 104930; 104931; 104932; 104933; 104934; 104935; 104936; 104937; 104938; 104939; 104940; 104941; 104942; 104943; 104944; 104945; 104946; 104947; 104948; 104949; 104950; 104951; 104952; 104953; 104954; 104955; 104956; 104957; 104958; 104959; 104960; 104961; 104962; 104963; 104964; 104965; 104966; 104967; 104968; 104969; 104970; 104971; 104972; 104973; 104974; 104975; 104976; 104977; 104978; 104979; 104980; 104981; 104982; 104983; 104984; 104985; 104986; 104987; 104988; 104989; 104990; 104991; 104992; 104993; 104994; 104995; 104996; 104997; 104998; 104999; 105000.

Flókið kerfi neysluskatta: Ísland skorar ekki hátt þegar kemur að skilvirkni

Mat OECD á skilvirkni VSK skattkerfa
Hlutfall af fræðilegu hámarki, því hærri tala því
meiri er skilvirknin

Fyrir breytingar

25%

Undanþágur

- ✓ Fjármálaþjónusta
- ✓ Íþróttaviðburðir
- ✓ Heilsurækt og sundlaugar
- ✓ Heilbrigðisþjónusta
- ✓ Menningastarfsemi
- ✓ Félagastarfsemi
- ✓ Almenningsamgöngur
- ✓ Leigubílaakstur
- ✓ Ferðir með fatlað fólk og aldraða
- ✓ Akstur skólabarna
- ✓ Prestþjónusta
- ✓ Ritstörf
- ✓ Tónstörf
- ✓ Aðrir baðstaðir
- ✓ Aðrir fólksflutn. og hvers kyns skipulagðar ferðir með leiðsögn
- ✓ Þjónusta ferðaskrifstofa

10%

Lægra þrep

- ✓ Matvæli
- ✓ Rafmagn
- ✓ Heitt vatn
- ✓ Hótelgisting
- ✓ Sjónvarp og útvarp
- ✓ Bækur og tímarit
- ✓ Tónlist
- ✓ Vegatollar

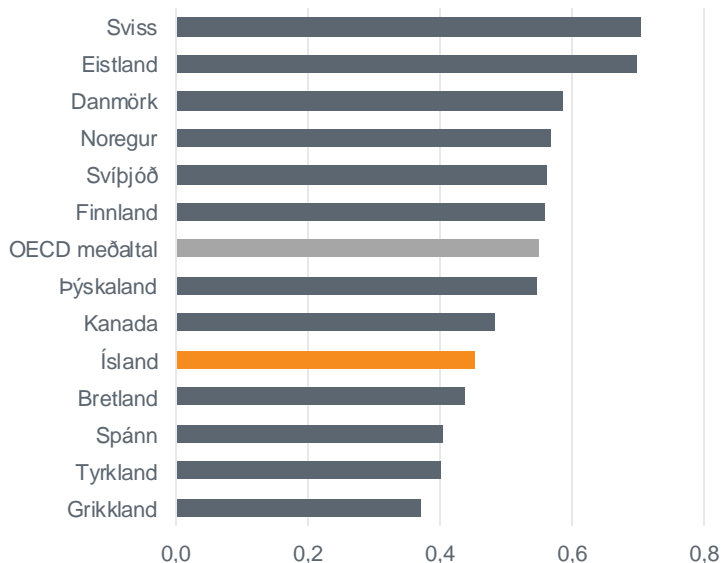
65%

Efra þrep

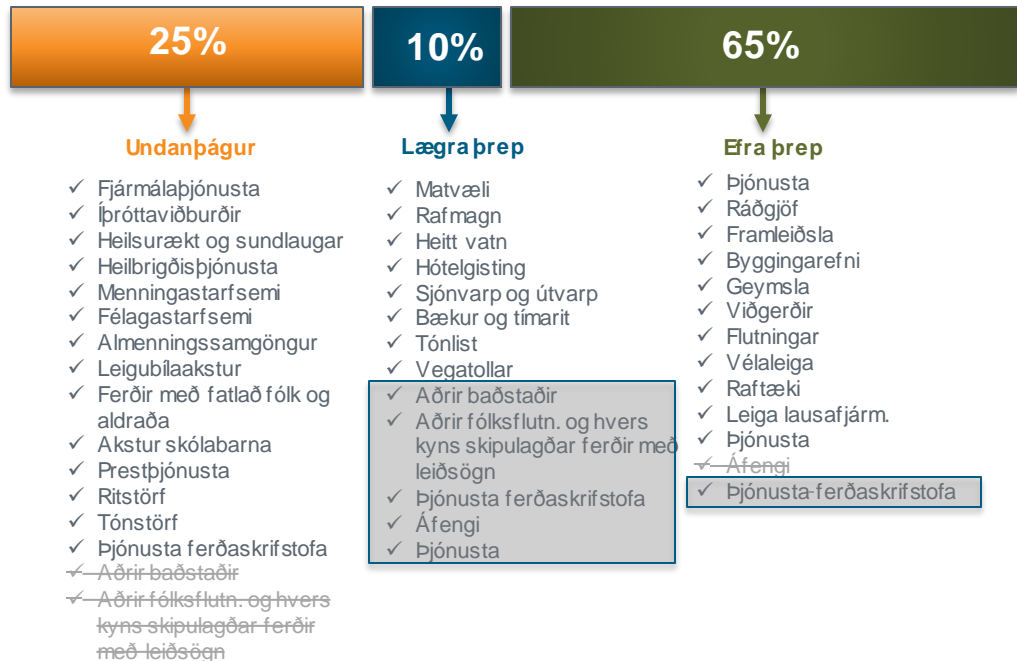
- ✓ Þjónusta
- ✓ Ráðgjöf
- ✓ Framleiðsla
- ✓ Byggingarefni
- ✓ Geymsla
- ✓ Viðgerðir
- ✓ Flutningar
- ✓ Vélaleiga
- ✓ Raftæki
- ✓ Leiga lausafjárm.
- ✓ Áfengi
- ✓ Þjónusta

Flókið kerfi neysluskatta: Ísland skorar ekki hátt þegar kemur að skilvirkni

Mat OECD á skilvirkni VSK skattkerfa
Hlutfall af fræðilegu hámarki, því hærri tala því
meiri er skilvirknin

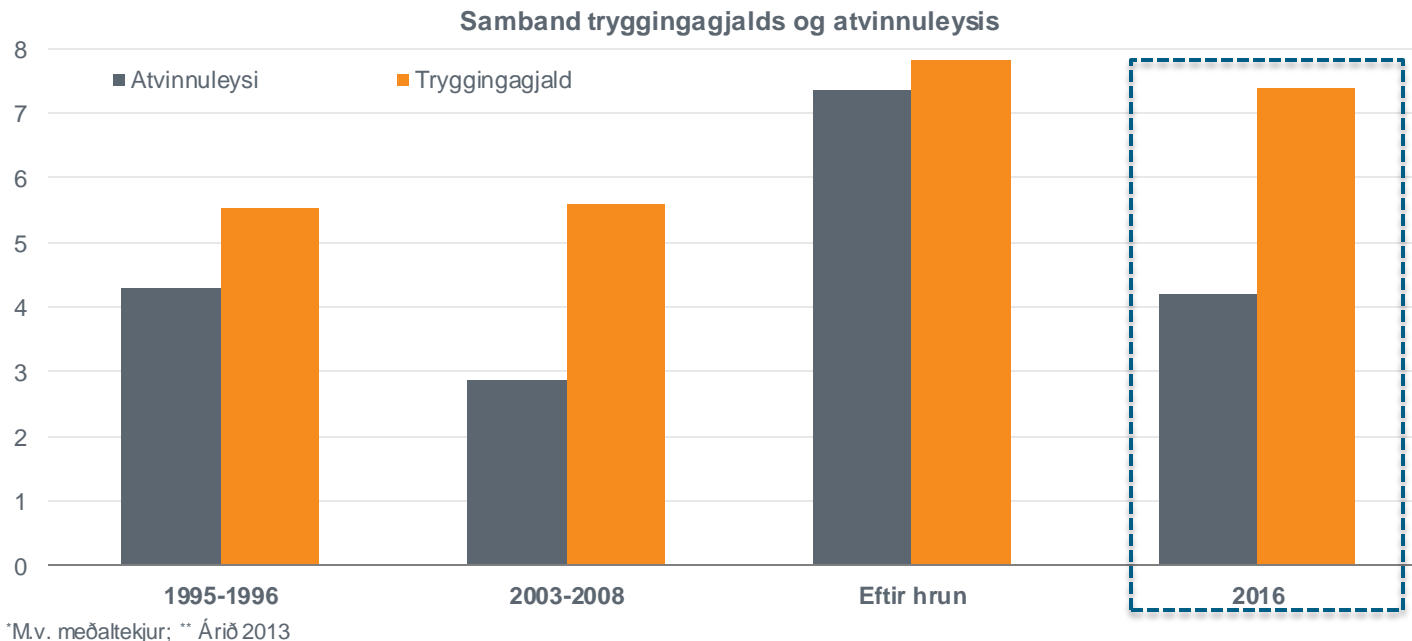

Eftir breytingar

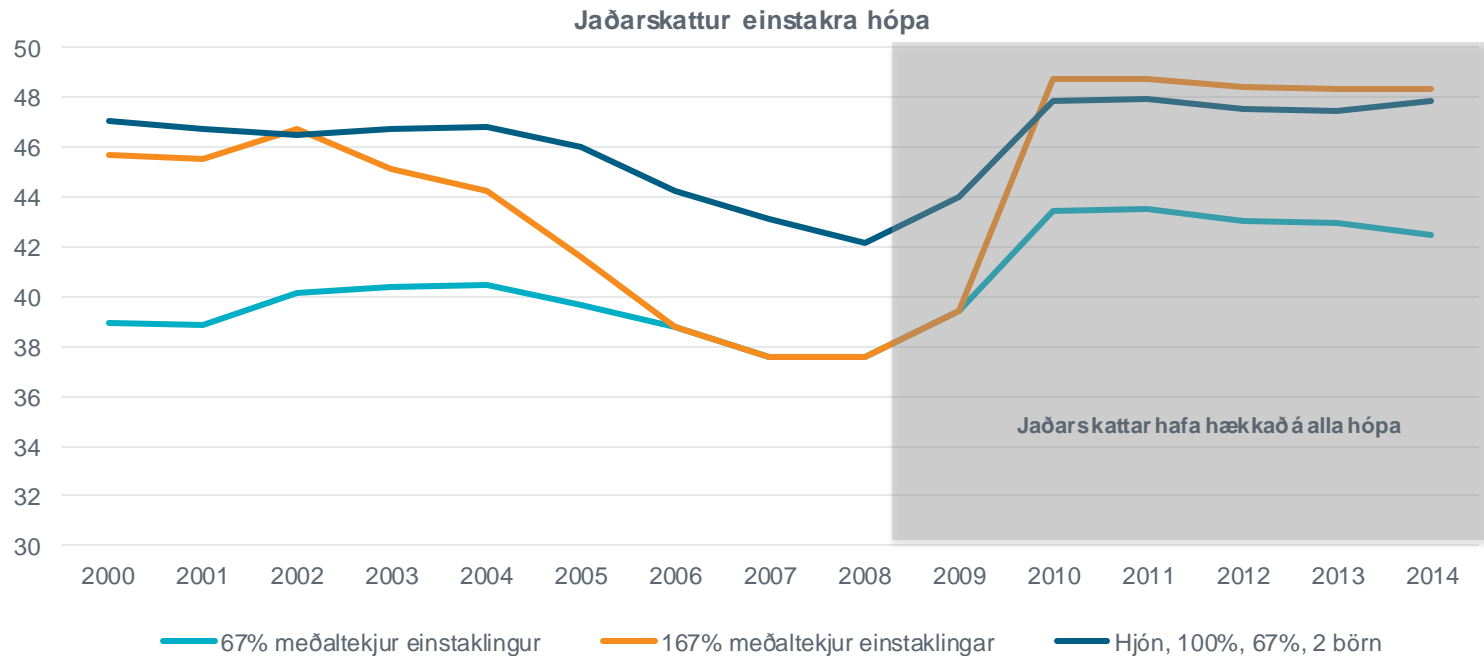
Óskilvirkt skattkerfi: Hátt tryggingagjald eykur kostnað og hamlar fjölgun starfa

Hækkun tryggingagjalds var eðlileg afleiðing hrunsins og aukins atvinnuleysis. Nú hefur atvinnuleysi hins vegar að miklu leyti gengið niður en tryggingagjaldið ekki að sama skapi. Engin áform um frekari lækkun eru í sjónmáli og virðist tryggingagjaldinu því ekki aðeins ætlað að standa undir greiðslu atvinnuleysisbóta heldur einnig í vaxandi mæli að fjármagna samneyslu ríkisins. Tryggingagjaldið leggst beint á launagreiðslur fyrirtækja og eykur kostnað við hvern starfsmann. Hátt tryggingagjald hamlar því fjölgun starfa.

Óskilvirkt skattkerfi: Jaðarskattar hafa hækkað á alla hópa

Miklir jaðarskattar draga úr hvata einstaklinga til að auka tekjur sínar og geta því haft neikvæð áhrif á vinnuframlag.

Hver borgar?

1. Leiðin að hallalausum rekstri
2. Hvað einkennir gott skattkerfi
3. Bætum skattkerfið: Þrjár tillögur til umbóta

1. **Draga skattahækkunir til baka:** Minnka þarf umsvif hins opinbera og skapa svigrúm til að draga tilbaka „eftir hrun“ skatta á bæði fyrirtæki og einstaklinga. Háir skattar hafa neikvæð áhrif á ákvarðanir einstaklinga og fyrirtækja í er varðar fjárfestingar, neyslu og vinnuframlag auk þess að draga úr samkeppnishæfni atvinnulífsins.
2. **Minnka flækjustig:** Þörf er á frekari einföldun tollkerfisins. Ganga þarf lengra í breytingum á virðisaukaskatti með því að fækka bæði undanþágum og skattþrepum. Slíkar breytingar væru til þess fallnar að minnka kostnað og draga úr undanskotum.
3. **Auka skilvirkni skattkerfis:** Draga þarf hækkun tryggingagjalds til baka í samræmi við minna atvinnuleysi. Slík breyting myndi draga úr neikvæðum áhrifum, minnka kostnað fyrirtækja og stuðla að fjölgun starfa. Leitast skal við að lækka jaðarskatta þannig að skattkerfið sé vinnuhvetjandi og hafi jákvæð áhrif á vinnuframlag starfsmanna.

Ásdís Kristjánsdóttir
Forstöðumaður efnahagssviðs
asdis@sa.is
sími: 591-0080

Óttar Snædal
Hagfræðingur á efnahagssviði
ottar@sa.is
sími: 591-0082

Ólafur Garðar Halldórsson
Hagfræðingur á efnahagssviði
olafur@sa.is
sími: 591-0081

<https://twitter.com/efnahagssvidSA/>